

Wat is belangrijker: de tijd die het melken van de veestapel kost of de kwaliteit van het melkproces? Dat zijn belangrijke vragen bij het bepalen van de optimale capaciteit van een melkstal. 'Elke extra handeling in de melkstal kost extra tijd', stelt melkwinningsadviseur Johan Grolleman.

tekst **Ivonne Stienezen**

Johan Grolleman: 'Hoeveel tijd kun je aan elke koe in de melkstal besteden?'

Kwaliteit van melken staat op eerste plek

'Het voorbehandelen van de uier is belangrijk voor het reinigen van de spenen, de controle op mastitis en het stimuleren van de melkafgifte', zo staat te lezen op de website van de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD). 'Voorstralen is van belang voor het vroegtijdig ontdekken van zichtbare uierontsteking. Speendesinfectie na het melken doodt de bacteriën op de speenpunt en verzorgt de speenhuid.'

Handelingen als voordippen, voorstralen, voorbehandelen en dippen zijn nuttige hulpmiddelen bij de bestrijding van mastitis. Volgens onderzoekers ontstaat ongeveer de helft van de mastitisgevallen tijdens het melken, 50 procent daarvan veroorzaakt door de melker, de overige 50 procent door de melkmachine. Het uitvoeren van deze handelingen bepaalt voor een groot deel de tijd die een veehouder kwijt is aan het melken. 'Maar je doet het voor- en nabehandelen wel met een reden', stelt onafhankelijk melkwinningsspecialist Johan Grolleman. 'Al deze activiteiten kosten al snel 50 seconden per koe', becijfert hij. 'Als je dan alleen melkt, heb je je handen vol aan een 2 x 10 of 2 x 12 melkstal.'

Melken in een grotere melkstal betekent volgens Grolleman dan dat je handelingen weg moet laten of door een apparaat moet laten overnemen. Dit zijn belangrijke afwegingen bij de keuze voor de capaciteit van de melkstal.

Aantal koeien per minuut

Als vuistregel voor de capaciteit van de melkstal geeft Grolleman een rekensom. 'Bedenk eerst eens hoe lang je maximaal in de melkput wilt staan. Hoeveel koeien moet je daarvoor per uur melken? En hoeveel is dat per minuut? Als je bijvoorbeeld drie koeien per minuut wilt melken, dan heb je maar 20 seconden per koe om voor en/of na te behandelen. Dan moet je jezelf afvragen: wil ik dat? Kan ik daarmee de uiergezondheid van mijn veestapel voldoende waarborgen?' Grolleman wijst daarnaast ook op de gezondheid van de melkveehouder zelf. 'Kun je het melken zo tot je pensioen of zelfs langer volhouden? Want het melken zorgt ook voor belasting van de veehouder.'

Adri van Kooten van Stigas adviseert om een melkbeurt niet langer dan twee uur te laten duren. Stigas is het kennisinsti-

tuut dat medewerkers in de agrarische sector voorlichting geeft over veilig en gezond werken en geeft diverse richtlijnen voor gezond melken. 'Bij het melken voer je vooral repeterende handelingen uit, zoals lopen, staan, draaien en reiken. Door veel in een gedraaide houding te werken kunnen op termijn rugklachten ontstaan.' Om de duur van een melkbeurt te beperken, geeft Stigas de tip om het aantal standen uit te breiden. 'Maar laat niet meer dan zestien standen bedienen door één melker', geeft Van Kooten aan. 'Bij meer dan 200 dieren raden we aan om met meer personen de melkbeurt uit te voeren.'

Van Kooten heeft meer tips die ook invloed hebben op de capaciteit van de melkstal: 'Wanneer het keerhek en het oprijfhek vanuit de melkput te bedienen zijn, scheelt dat veel lopen voor de melker.' Deze kortere looplijnen zorgen er ook voor dat de melkveehouder zich meer op het melkproces kan richten en meer dieren per uur kan melken.

Een ander hulpmiddel om de melker te ontlasten is het melkstel dat met twee handen wordt aangesloten. 'Dit geeft een evenwichtiger verdeling van de

Stichting KOM: 'Oude melkstallen weer in gebruik genomen'

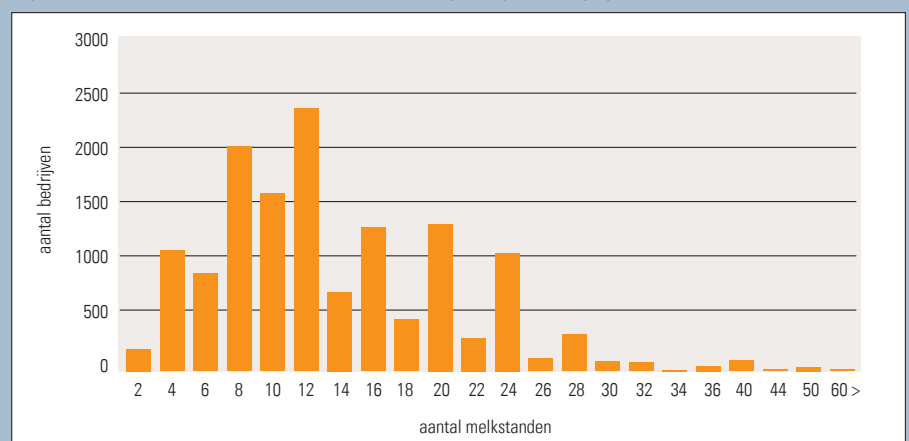
In Nederland komt de 12 stands-melkstal het meest voor. Dit blijkt uit cijfers van de Stichting Kwaliteitszorg Onderhoud Melkinstallaties (KOM). Zie figuur 1. Peter Huismans, directeur van de stichting, stelt: 'Het aantal grote melkstallen neemt sneller toe dan het aantal kleine. Bij nieuwbouw zijn de melkstallen behoorlijk groot, denk dan aan 2 x 10, 2 x 15.' Maar ook bij de kleine melkstallen zag KOM vorig jaar een stijging in aantal. Huismans verklaart dat door het wegval- len van het quotum: 'We zagen dat oude melkstallen en ook grupstallen weer opnieuw in gebruik zijn genomen.'

De melksystemen met een klein aantal standen zijn geen melkputten. 'Denk aan grupstallen en weidewagens', duidt Huismans. Van de melkstallen van 60

standen en groter zijn er 16 in Nederland. Huismans denkt dat ongeveer de

helft van deze stallen een zij-aan-zij-stal is, de andere helft een draaimelkstal.

Figuur 1 – Melkstallen in Nederland in 2015, gerangschikt op grootte

handelingen en vermindert de fysieke belasting', stelt Johan Knol, salesmanager bij GEA, de melkmachineleverancier die een dergelijke klauw in het assortiment heeft. Maar ook andere hulpmiddelen kunnen helpen om de capaciteit van het melkproces te verhogen. 'Natuurlijk kent iedereen de automatische afname', stelt Knol. 'Maar ook het voorbehandelen en dippen is te automatiseren.' GEA levert een pulsator die het voorbehandelen overneemt. 'De pulsator is gekoppeld aan de computer die voor elke koe berekent wat de beste stimulatie is om de melkstroom optimaal te laten verlopen. Om ook het dippen uit handen te nemen, hebben we een tepelbeker die het dippen verzorgt.'

Voorbehandelen loont zich

Om de uiergezondheid niet in gevaar te brengen, kiest Grolleman liever voor extra automatisering dan voor het weglaten van handelingen. Hij kent voldoende voorbeelden van melkveehouders die na overschakelen naar een grotere melkstal werden geconfronteerd met een verminderde uiergezondheid. 'Wanneer je alle handelingen ter preventie van mastitis niet meer uitvoert, neemt de kwaliteit van het melkproces af.' Een handeling die volgens Grolleman zichzelf terugbetaalt, is het voorbehandelen. 'Door goed

voor te behandelen, wordt de melktijd korter, waardoor de koe een snellere doorlooptijd heeft.'

Niet alleen de inrichting van de melkstal zelf, ook de inrichting van de ruimten rondom de melkstal zijn van invloed op de capaciteit. Grolleman wijst op de wachtruimte en de aanvoer van koeien naar de melkstal. 'Vaak gaat er veel tijd verloren met het wisselen van de koeien. Bijvoorbeeld omdat er geen goed oprijfhek is of omdat de wachtruimte te klein is. Wat sowieso veel tijd kost, is het ophalen van koeien door de melker.' Volgens Grolleman is dat een kwestie van gewenning. 'Als je daar eenmaal mee begint, blijf je bezig.'

Chris Vanwinsen, hoofd projectbureau bij DeLaval, benoemt naast de wachtruimte ook de inlooptrechter van de melkstal. 'Die moet zorgen voor een goede aanvoer van de koeien. Voor het punt van de koeherkenning mag deze niet breder zijn dan een koebreedte, daarna mag de inlooptrechter breder worden. En de trechter moet voldoende lengte hebben.'

Vanwinsen vervolgt: 'Logische looplijnen voor koeien en melker, voldoende licht en ruimte en een goede aansluiting op de wachtruimte zijn een aantal basisvoorwaarden om snel genoeg te kunnen melken.' Een punt dat volgens hem soms

te weinig aandacht krijgt, is de uitloopruimte. 'Die is vaak te krap, waardoor de koeien de melkstal niet snel genoeg kunnen verlaten. Bij een stal met frontuitgang is minimaal 2,5 meter vrije uitloopruimte nodig. De dwarsgang waar de koeien oversteken bij het verlaten van de melkstal, moet bij stallen groter dan 2 x 12 bij voorkeur twee koeien breed zijn, bij grotere stallen nog breder.'

Renoveren met uitbreiding

Voor veehouders die melken in een te krappe melkstal, maar waar een nieuwe melkstal geen optie is, ziet Vanwinsen toch mogelijkheden. 'Vaak is het mogelijk om in een bestaande melkstal zonder grote verbouwingen meer melkstanden in te bouwen. De koeien komen dan onder een grotere hoek te staan, waardoor de melkput smaller wordt. Met een doordachte montage kan dat prima', stelt hij. Zo kan een 2 x 5 melkstal vaak worden omgebouwd tot een 2 x 7 melkstal. 'Natuurlijk is dit maatwerk per situatie', geeft Vanwinsen aan. 'Zo'n aanpassing zorgt voor een forse verhoging van de capaciteit. Vaak wordt dan ook de melktechniek gemoderniseerd en komt er looprubber op de standvloer. Hierdoor verbetert niet alleen het werkcomfort van de melker, maar ook het koecomfort en de kwaliteit van het melken.' |

Addy Hofenk: 'Gekozen voor melkstal waarin ik alleen kan melken'

Sinds drie jaar melkt Addy Hofenk uit Zeewolde in een 2 x 16 rapid-exit-zij-aan-zij-melkstal van DeLaval. 'En dat bevalt gewoon super', klinkt een tevreden melkveehouder. Bij de keuze van de melkstal voor bijna 300 stuks melkvee heeft Hofenk goed nagedacht over wat hij wil. 'Ik vind het belangrijk dat ik het melken alleen kan doen. En ik hou graag overzicht op de koeien.'

Bij de keuze heeft Hofenk ook rekening gehouden met groeiplannen. 'We willen uitbreiden naar 550 koeien, daarvoor hebben we de vergunningen in huis. Maar we wachten eerst op meer duidelijkheid rondom de fosfaatrechten voordat we gaan bouwen.'

Normaal gesproken melkt Hofenk één keer per dag zelf en één keer per dag melkt een zpp'er. Tijdens het melken is er nog een familielid aanwezig die voert en ervoor zorgt dat de twee productiegroepen op tijd in de wachtruimte staan. Door te melken in twee groepen blijft de wachttijd voor de koeien in de wacht-

ruimte beperkt tot maximaal een uur. Een goed oprijfhek zorgt ervoor dat koeien de melkstal in komen, zodat de melker daarvoor niet de put uit hoeft. 'Wanneer ik alleen melk, ben ik twee uur en drie kwartier bezig. Eigenlijk benut ik dan niet de volledige capaciteit van de melkstal. Maar ik laat me daarvoor niet opjagen; ik melk altijd rustig en behandel alle koeien altijd voor.' Voorstralen doet hij alleen bij verdachte koeien.

Met het oog op de toekomst heeft Hofenk voor een 2 x 16 melkstal gekozen. 'Wanneer we gaan uitbreiden, gaan we standaard met twee man melken. Ook wil ik dan in drie productiegroepen gaan werken.'

Af en toe krijgt Hofenk al hulp van een tweede melker, dat verkort de melktijd fors: 'We melken dan 200 koeien per uur.' Hofenk heeft gekozen voor luxe apparatuur in de melkstal, zoals melkmeters en koeherkenning met een rvs-omkastings waarin alles netjes is weggewerkt.

Ook heeft hij gekozen voor een selectiebox. 'En natuurlijk voor automatische afname.' Maar hij heeft bewust niet gekozen voor een spraybox. 'Het dippen is iets dat ik graag zelf blijf doen, dan heb ik een extra controlemoment. Dat vind ik heel belangrijk.'